

OLYMPIÁDA v českém jazyce 2014/2015, II. kategorie, školní kolo

V písni Jaromíra Nohavici *Sudvěj* se zpívá:

*Mladinké ženy pletou svetry pro své manžele,
aby jim nezabýlo zima,
aby jim snad nezabýlo zima...*

a) Vypište z uvedené pasáže slovo, které autor používá jako prostředek ozvláštňení jazyka (jazykového humoru).

b) Napište jeho základní tvar, vysvětlete jeho význam a uveďte, od kterého slova a kterým slovtvorným prostředkem je tento základní tvar utvořen.

c) Vysvětlete, v čem ozvláštňení/humor spočívá.

Řešení

3. a) *nezabýlo*

b) Slovo je tvarem (neužívaného, uměle vytvořeného – nevyžadujte) slovesa *zabýt* odvozeného od slovesa *být* předponou *za-*; uznávejte i odvození od *nezabýt*. Příklad vysvětlení: význam je ‚být jen velmi krátký okamžik, chvilkově‘ (srov. *kašlat – zakašlat, mumlat – zamumlat* apod. – srovnání nevyžadujte) nebo ‚začít být‘ (srov. *zelenat se – zazelenat se* – srovnání nevyžadujte).

c) Příklad vysvětlení: zdroji ozvláštňení / jazykového humoru jsou (i) rozpor mezi ústrojným utvořením slovesa a tím, že se toto sloveso běžně se neužívá, protože jeho význam je přinejmenším neobvyklý (resp. význam kořene není dobře kompatibilní s významem předpony) a (ii) fakt, že slovní tvar *nezabýlo* zní stejně jako příslušný tvar slovesa *zabít*.

ALGORIMUS PSANÍ JAKOBY / JAKO BY

Jedná se o součást podmiňovacího způsobu?

ANO – píšeme „jako by“

*Seděl, **jako by** ho přikovali.*

Jak poznáme, že se jedná o podmiňovací způsob?

- lze nahradit výrazem „jako kdyby“

*Seděl, **jako kdyby** ho přikovali.*

- při transformaci věty do jiné osoby se odpovídajícím způsobem změní „jako by“ na „jako bychom“ (1. os. pl.), „jako bys“ (2. os. sg.)

*Seděl, **jako bychom** ho přikovali.*

*Seděl, **jako bys** ho přikoval.*

Jedná se o spojku srovnávací s významovým odstínem zdánlivosti, přibližnosti?

ANO – píšeme „jakoby“

*Seděl **jakoby** přikovaný.*

Lze jej nahradit výrazem „jako“?

ANO – píšeme „jako“

– *Seděl **jako** přikovaný.*

Změní se při transformaci do jiné osoby/čísla?

NE – píšeme „jakoby“

*Dělala **jakoby** nic. – Děláme **jakoby** nic. Děláš **jakoby** nic.*

Užívá se i u jiných větných členů než u přísudku?

ANO – píšeme „jakoby“

*Dělala **jakoby** nic.*

*Seděl **jakoby** přikovaný.*

*Celý záběr působil **jakoby** zpomaleně*